PĒTĪJUMS PAR VESELĪBAS IETEKMI UZ DARBASPĒKA PRODUKTIVITĀTI

2026. gada jūlijs

Pētījuma metodoloģija un dalībnieki

Pētījumā izmantota kvantitatīva aptaujas metode ar kvalitatīviem elementiem.

Aptaujā piedalījās
vairāki desmiti Latvijas uzņēmēju
un darba devēju organizāciju, kas kopumā pārstāv vairāk nekā **31 000 darbinieku**
un plašu Latvijas tautsaimniecības nozaru loku.

Aptaujas dati ļauj novērtēt darba devēju pieredzi un izplatītākās tendences, savukārt izvērstās atbildes sniedz padziļinātu ieskatu uzņēmumu izaicinājumos un vajadzībās.

Pētījuma rezultāti un galvenās atziņas

1. Darbinieku veselības problēmas jau šobrīd rada tiešus zaudējumus Latvijas uzņēmumiem

Veselības problēmu sekas neaprobežojas ar viena darbinieka prombūtni.

Tās rada ķēdes reakciju visā uzņēmumā – palielina slodzi kolēģiem, veicina izdegšanu, sadārdzina personāla izmaksas un liek pārplānot darba grafikus un projektus.

90%
no aptaujātajiem darba devējiem norāda, ka darbinieku veselības problēmas rada papildu slodzi citiem darbiniekiem.

Savukārt **vairāk nekā puse** sastopas ar ilgstošu vai biežu darbinieku prombūtni.

Darbinieku veselības problēmas **jau šobrīd samazina uzņēmumu produktivitāti un rada riskus** darba nepārtrauktībai.

2. Darba devēji veselību jau uztver kā investīciju produktivitātei

Uzņēmumi negaida tikai valsts rīcību – tie paši **iegulda veselības apdrošināšanā, psiholoģiskajā atbalstā, rehabilitācijā, ergonomikā, vakcinācijā, profilaksē un veselības izglītībā.**

77%
no aptaujātajiem uzņēmumiem vienas darbinieka veselībā **gadā ieguldīja no 101 līdz 1000 eiro**, pārējie uzņēmumi – **vēl vairāk.**

Darba devēji rūpes par veselību neuzskata tikai par sociālu labumu.

Tā ir investīcija darbinieku darbspējās, uzņēmuma stabilitātē un ilgtermiņa konkurētspējā.

3. Uzņēmumu investīcijas nevar aizstāt pieejamu valsts veselības aprūpes sistēmu

Pat aktīvi ieguldot darbinieku veselībā, uzņēmumi **nevar kompensēt**

- **garas rindas;**
- **novēlotu diagnostiku;**
- **nepietiekamu ārstēšanas pieejamību;**
- **augstus pacientu līdzmaksājumus.**

Darba devēju nodrošinātie veselības risinājumi **var papildināt valsts sistēmu, bet nevar to aizstāt.**

Valstij ir jānodrošina veselības aprūpes pamats, kas ļauj cilvēkiem saņemt palīdzību savlaicīgi un neatkarīgi no viņu ienākumu līmeņa vai darba devēja iespējām.

4. Savlaicīga ārstēšana ir viens no efektīvākajiem produktivitātes instrumentiem

Darba devēji par nozīmīgāko risinājumu atzīst **rindu samazināšanu un savlaicīgas ārstēšanas nodrošināšanu**, piešķirot tam vidējo vērtējumu 4,73 no 5.

Augstu novērtēta arī

- agrīna diagnostika un skrīningi;
- veselībpratības uzlabošana;
- primārās veselības aprūpes stiprināšana.

Jo agrāk cilvēks saņem diagnozi un ārstēšanu, jo **mazāka ir iespēja, ka slimība kļūs smagāka, būs nepieciešama hospitalizācija vai cilvēks ilgstoši izkritīs no darba tirgus.**

5. Medikamentu pieejamība palīdz saglabāt cilvēku darbspējas

Kompensējamo medikamentu pieejamības paplašināšana darba devēju skatījumā ir **būtisks instruments darbspēju saglabāšanai.**

85%
uzņēmumiem šī risinājuma nozīmi novērtēja ar četri vai pieci punkti, bet neviens nepiešķira vērtējumu, kas būtu zemāks par trim.

Pieejama un efektīva ārstēšana **ļauj cilvēkiem ārstēties savlaicīgi, samazina komplikāciju un hospitalizācijas risku, palīdz ātrāk atgriezties darbā un ilgāk saglabāt darba spējas.**

Kompensējamie medikamenti nav vērtējami tikai kā veselības budžeta izdevumu pozīcija - **tie ir instruments cilvēkkapitāla saglabāšanai.**

6. Veselības finansējums ir arī ekonomikas finansējums

Ieguldījumi veselības aprūpē

- **palīdz mazināt darbnespēju;**
- **saglabāt nodarbinātību un nodokļu maksātāju skaitu;**
- **samazināt slogu uzņēmumiem un sociālajam budžetam.**

Nepietiekami ieguldījumi veselībā rada izmaksas citās jomās – slimības lapās, sociālajos pabalstos, zaudētos nodokļu ienēmumos, zemākā produktivitātē un nepieciešamībā aizvietot darbaspēku.

Tādēļ, vērtējot veselības aprūpes finansējumu, **nepieciešams analizēt ne tikai tūlītējos budžeta izdevumus, bet arī ilgtermiņa ekonomisko atdevi.**

7. Augsti pacientu maksājumi palielina nevienlīdzību un ierobežo līdzdalību darba tirgū

Latvijā pacientu tiešie maksājumi veido
30,7%
no veselības aprūpes izdevumiem, vairāk nekā divas reizes pārsniedzot Eiropas Savienības vidējo rādītāju – **14,3%.**

Augsti līdzmaksājumi nozīmē, ka **cilvēki ar zemākiem ienākumiem biežāk atliek ārsta apmeklējumu, diagnostiku vai ārstēšanu.**

Tā rezultātā **slimības tiek atklātas vēlāk, ārstēšana kļūst sarežģītāka** un **cilvēku iespējas pilnvērtīgi piedalīties darba tirgū samazinās.**

Pieejama veselības aprūpe ir **ne tikai sociālā taisnīguma, bet arī darbaspēka pieejamības un ekonomiskās noturības jautājums.**

Priekšlikumi valstij:

1. **Samazināt rindas un uzlabot ārstēšanas un kompensējamo medikamentu pieejamību**, efektīvāk izmantojot veselības aprūpes finansējumu.
2. Veicināt **darba devēju ieguldījumus darbinieku veselībā**, pilnveidojot nodokļu stimulus.
3. **Samazināt darbnespējas A lapu apmaksas dienu skaitu** darba devējiem.

Rezumējums:

Darba devēju skatījums apliecina sistēmisku problēmu

Neraugoties uz uzņēmumu lieluma un darbības jomu atšķirībām, darba devēji identificē gandrīz vienādas problēmas un risinājumus.

Tas liecina, ka darbinieku veselības ietekme uz produktivitāti nav atsevišķu uzņēmumu vai nozaru problēma. Tā ir sistēmiska Latvijas ekonomikas problēma, kurai nepieciešami starpnozaru politikas risinājumi.

LDDK
EMPLOYERS' CONFEDERATION OF LATVIA

Siffa